

MIGRANTS I REFUGIATS: HOMES I DONES QUE CERQUEN LA PAU

Missatge del sant pare Francesc
per a la celebració de la 51 Jornada Mundial de la Pau

1 de gener de 2018

1. Un desig de pau

Pau a totes les persones i a totes les nacions de la terra. La pau, que els àngels van anunciar als pastors la nit de Nadal,¹ és una aspiració profunda de totes les persones i de tots els pobles, especialment d'aquells que més en sofreixen l'absència, als quals tinc presents en el meu record i en la meva pregària. D'entre ells voldria recordar els més de 250 milions de migrants en el món, dels quals 22 milions i mig són refugiats. Aquests darrers, com va afirmar el meu estimat predecessor Benet XVI, «són homes i dones, infants, joves i ancians que cerquen un lloc on viure en pau».² Per trobar-lo, molts d'ells estan disposats a arriscar les vides a través d'un viatge que, en la majoria dels casos, és llarg i perillós; estan disposats a suportar el cansament i el sofriment, a afrontar els filats i els murs que s'aixequen per allunyar-los de la seva destinació.

Amb esperit de misericòrdia, abracem tots els qui fugen de la guerra i de la fam, o que es veuen obligats a abandonar la seva terra a causa de la discriminació, la persecució, la pobresa i la degradació ambiental.

Som conscients que no és suficient sentir en el nostre cor el sofriment dels altres. Caldrà treballar molt abans que els nostres germans i germanes puguin començar a viure de nou en pau, en una llar segura. Acollir l'altre exigeix un compromís concret, una cadena d'ajuda i de generositat, una atenció vigilant i comprensiva, la gestió responsable de situacions noves i complexes que, a vegades, s'afegeixen als nombrosos problemes ja existents, així com a uns recursos que sempre són limitats. L'exercici de la virtut de la prudència és necessari perquè els governants sàpiguen acollir, promoure, protegir i integrar, establint mesures pràctiques que, «respectant l'ordre recte dels valors, ofereixin al ciutadà la prosperitat material i al mateix temps els béns de l'esperit».³ Tenen una responsabilitat concreta respecte a les seves comunitats, a les quals han de garantir els drets que els corresponen en justícia i un desenvolupament harmònic, per tal de no ser com el constructor neci que va fer malament els càlculs i no va aconseguir acabar la torre que havia començat a construir.⁴

2. Per què hi ha tants refugiats i migrants?

Davant el Gran Jubileu pels 2.000 anys de l'anunci de pau dels àngels a Betlem, sant Joan Pau II va incloure el nombre creixent de desplaçats entre les conseqüències d'«una interminable i horrible sèrie de guerres, conflictes, genocidis, “neteges ètniques”»,⁵ que havien marcat el segle XX. En el nou segle no s'ha produït encara un canvi profund de

¹ Cf. Lc 2,14.

² Àngelus, 15 gener 2012.

³ Joan XXIII, Carta. enc. *Pacem in terris*, 57.

⁴ Cf. Lc 14,28-30.

⁵ Joan Pau II, Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau 2000, 3.

sentit: els conflictes armats i altres formes de violència organitzada continuen provocant el desplaçament de la població dins i fora de les fronteres nacionals.

Però les persones també migren per altres raons, sobretot per «l'anhel d'una vida millor, desig al qual s'uneix sovint el de voler deixar enrere la “desesperança” d'un futur impossible de construir».⁶ Es posen en camí per a reunir-se amb les seves famílies, per a trobar oportunitats millors de treball o d'educació: qui no pot gaudir d'aquests drets no pot viure en pau. A més, com he subratllat en l'encíclica *Laudato si'*, «és tràgic l'augment dels migrants que fugen de la misèria empitjorada per la degradació ambiental».⁷

La majoria emigra seguint un procediment regulat, mentre que d'altres es veuen forçats a agafar altres vies, sobretot a causa de la desesperació, quan la seva pàtria no els ofereix seguretat i oportunitats i qualsevol via legal sembla impossible, bloquejada o massa lenta.

En molts països de destinació s'ha difós àmpliament una retòrica que emfasitza els riscos per a la seguretat nacional o el cost de l'acolliment dels qui arriben, menyspreant així la dignitat humana que els ha de reconèixer a tots pel fet que són fills i filles de Déu. Els qui fomenten la por envers els migrants, en ocasions amb finalitats polítiques, en comptes de construir la pau semblen violència, discriminació racial i xenofòbia, que són font de gran preocupació per a tots aquells que es prenen seriosament la protecció de cada ésser humà.⁸

Totes les dades que té la comunitat internacional indiquen que les migracions globals continuaran marcant el nostre futur. Alguns les consideren una amenaça. Us convido, contràriament, a contemplar-les amb una mirada plena de confiança, com una oportunitat per a construir un futur de pau.

3. Una mirada contemplativa

La saviesa de la fe alimenta aquesta mirada, capaç de reconèixer que tots, «tant emigrants com poblacions locals que els acullen, formen part d'una sola família, i tots tenen el mateix dret a gaudir dels béns de la terra, la destinació dels quals és universal, com ho ensenya la doctrina social de l'Església. Aquí troben fonament la solidaritat i el compartir».⁹ Aquestes paraules ens remetent a la imatge de la nova Jerusalem. El llibre del profeta Isaïes (c. 60) i l'Apocalipsi (c. 21) la descriuen com una ciutat amb les portes sempre obertes, per a deixar entrar-hi persones de totes les nacions, que l'admiren i l'omplen de riqueses. La pau és el governant que la guia, i la justícia, el principi que regeix la convivència entre tots dins d'ella.

Necessitem veure també la ciutat on vivim amb aquesta mirada contemplativa, «això és, una mirada de fe que descobreixi el Déu que habita a les seves llars, als seus carrers, a les seves places [promouent] la solidaritat, la fraternitat, el desig de bé, de veritat, de justícia»;¹⁰ en altres paraules, realitzant la promesa de la pau.

Observant els migrants i els refugiats, aquesta mirada sap descobrir que no arriben amb les mans buides: porten amb ells la riquesa de la seva valentia, la seva capacitat, les seves energies i les seves aspiracions, i per suposat els tresors de la seva cultura pròpia,

⁶ Benet XVI, Missatge per a la Jornada Mundial del Migrant i el Refugiat 2013.

⁷ *Laudato si'*, n. 25.

⁸ Cf. Discurs als participants en l'Encontre de Responsables nacionals de la pastoral de migracions organitzat pel Consell de Conferències episcopals d'Europa (CCEE), 22 setembre 2017.

⁹ Benet XVI, Missatge per a la Jornada Mundial del Migrant i el Refugiat 2011.

¹⁰ Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 71.

enriquant així la vida de les nacions que els acullen. Aquesta mirada sap també descobrir la creativitat, la tenacitat i l'esperit de sacrifici d'incomptables persones, famílies i comunitats que, a tots els racons del món, obren les seves portes i els seus cors als migrants i refugiats, fins i tot quan els recursos no són abundants.

Per últim, aquesta mirada contemplativa sap guiar el discerniment dels responsables del bé públic, amb la finalitat d'impulsar les polítiques d'acolliment al màxim del que ho «permeti el veritable fi de la comunitat»,¹¹ és a dir, tenint en compte les exigències de tots els membres de l'única família humana i del bé de cada un d'ells.

Els qui es deixen guiar per aquesta mirada seran capaços de reconèixer els tanys de pau que ja broten i d'afavorir-ne el creixement. Transformaran en tallers de pau les nostres ciutats, sovint dividides i polaritzades per conflictes que estan relacionats precisament amb la presència de migrants i refugiats.

4. Quatre pedres angulars per a l'acció

Per a oferir als sol·licitants d'asil, als refugiats, als immigrants i a les víctimes del tràfic d'éssers humans una possibilitat de trobar la pau que cerquen, es requereix una estratègia que conjugui quatre accions: acollir, protegir, promoure i integrar.¹²

«Acollir» recorda l'exigència d'ampliar les possibilitats d'entrada legal, no expulsar els desplaçats i els immigrants a llocs on els espera la persecució i la violència, i equilibrar la preocupació per la seguretat nacional amb la protecció dels drets humans fonamentals. L'Escriptura ens recorda: «No us oblideu de practicar l'hospitalitat; gràcies a ella, alguns, sense saber-ho, van acollir àngels.»¹³

«Protegir» ens recorda el deure de reconèixer i de garantir la dignitat inviolable dels qui fugen d'un perill real a la recerca d'asil i de seguretat, evitant-ne l'explotació. En particular, penso en les dones i en els infants exposats a situacions de risc i d'abusos que arriben a convertir-los en esclaus. Déu no fa discriminació: «El Senyor guarda els forasters, sosté les viudes i els orfes.»¹⁴

«Promoure» té a veure amb donar suport al desenvolupament humà integral dels migrants i refugiats. Entre els molts instruments que poden ajudar en aquesta tasca, vull subratllar la importància que té garantir als infants i joves l'accés a tots els nivells d'educació: d'aquesta manera, no sols podran conrear i treure el màxim profit de les seves capacitats, sinó que també estaran preparats per a sortir a l'encontre del proïsme, creant un esperit de diàleg en comptes de clausura i enfrontament. La Bíblia ens ensenya que Déu «estima els immigrants i els dona aliment i vestit»; per això ens exhorta: «Estimeu, doncs, els immigrants, ja que també vosaltres vau ser immigrants en el país d'Egipte.»¹⁵

Per últim, «integrar» significa treballar perquè els refugiats i els migrants participin plenament en la vida de la societat que els acull, en una dinàmica d'enriquiment mutu i de col·laboració fecunda, promovent el desenvolupament humà integral de les comunitats locals. Com escriu sant Pau: «Ara, doncs, ja no sou estrangers o forasters, sinó ciutadans del poble sant i membres de la família de Déu.»¹⁶

¹¹ Joan XXIII, Carta enc. *Pacem in terris*, 57.

¹² Cf. Missatge per a la Jornada Mundial del Migrant i el Refugiat 2018, 15 agost 2017.

¹³ He 13,2.

¹⁴ Sl 146,9.

¹⁵ Dt 10,18-19.

¹⁶ Ef 2,19.

5. Una proposta per a dos Pactes internacionals

Desitjo de tot cor que aquest esperit animi el procés que, durant tot l'any 2018, portarà a la definició i aprovació per part de les Nacions Unides de dos pactes mundials: un, per a una migració segura, ordenada i regulada, i un altre, sobre refugiats. En tant que acords adoptats a nivell mundial, aquests pactes constituïran un marc de referència per a desenvolupar propostes polítiques i posar en pràctica mesures concretes. Per aquesta raó, és important que estiguin inspirats per la compassió, la visió de futur i la valentia, amb la finalitat d'aprofitar qualsevol ocasió que permeti avançar en la construcció de la pau: només així el realisme necessari de la política internacional no es veurà derrotat pel cinisme i la globalització de la indiferència.

El diàleg i la coordinació constitueixen, efectivament, una necessitat i un deure específics de la comunitat internacional. Més enllà de les fronteres nacionals, és possible que països menys rics puguin acollir un nombre més gran de refugiats, o acollir-los millor, si la cooperació internacional els garanteix la disponibilitat dels fons necessaris.

La Secció per als migrants i refugiats del Dicasteri per a la promoció del desenvolupament humà integral suggereix vint punts d'acció¹⁷ com a pistes concretes per a l'aplicació d'aquests quatre verbs en les polítiques públiques, a més de l'actitud i l'acció de les comunitats cristianes. Aquestes i altres aportacions pretenen manifestar l'interès de l'Església catòlica en el procés que portarà a l'adopció dels pactes mundials de les Nacions Unides. Aquest interès confirma una sol·licitud pastoral més general, que neix amb l'Església i continua fins als nostres dies a través de les seves activitats múltiples.

6. Per la nostra casa comuna

Les paraules de sant Joan Pau II ens encoratgen: «Si són molts els qui comparteixen el “somni” d'un món en pau, i si es valora l'aportació dels migrants i els refugiats, la humanitat pot transformar-se cada vegada més en família de tots, i la nostra terra veritablement en “casa comuna”.»¹⁸ Al llarg de la història, molts han cregut en aquest «somni» i els qui l'han realitzat donen testimoniatge que no es tracta d'una utopia irrealitzable.

Entre ells, cal fer menció de santa Francesca Xavier Cabrini, el centenari del naixement per al cel de la qual celebrem aquest any 2017. Avui, 13 de novembre, nombroses comunitats eclesials en celebren la memòria. Aquesta petita gran dona que va consagrar la vida al servei dels migrants, convertint-se més tard en la seva patrona celeste, ens ensenya com hem d'acollir, protegir, promoure i integrar els nostres germans i germanes. Que per la seva intercessió, el Senyor ens concedeixi a tots experimentar que el «fruit de la justícia és sembrat en esperit de pau pels qui treballen per la pau».¹⁹

Francesc

Vaticà, 13 de novembre de 2017

Memòria de Santa Francesca Xavier Cabrini, patrona dels migrants.

¹⁷ «20 Punts d'acció pastoral» i «20 Punts d'acció per als pactes globals» (2017). Cf. Document ONU A/72/528.

¹⁸ Joan Pau II, Missatge per a la Jornada Mundial del Migrant i el Refugiat 2004, 6.

¹⁹ Jm 3,18.